

WAISSI

Vaissin sukuseura ry:n uutislehti

1/2014

Nährään Tampereella 9.8.2014!

Sattumuksia Irja Helmisen
elämän varrelta

Sudenkuoppia matkalla
kirjailijaksi

Lehdenteon tiimoilta

Tässä numerossa

Viime Waissi-tiedotteessa Risto Vaissi kuvaili hienosti tuntojaan saatuaan sedältään viime kesänä ruorin. Ruori oli peräisin siitä veneestä, jota Riston isä Teuvo Vaissi ohjasi haaksirikkoutuneen Kurulaivan pelastustöissä syyskuussa 1929. Enoni Osmo Koskela otti yhteyttä kirjoituksen johdosta ja kertoi, että hänellä on hallussaan suuret määrät vanhoja sanomalehtiä ja niiden joukossa Kurun haverista kertovat Aamulehden numerot.

Höyrylaiva Kurun kaatuminen rajussa myrskyssä on Suomen sisävesiliikenteen historian suurin turma, jossa menehtyi 138 ihmistä. Hyvin uteliaana rupesin tutkimaan tuota Osmon lehtipinoa.

Ja toden totta – heti ensimmäisessä lehdessä 8.9.1929 kerrottiin yhteiskoululaisen Teuvo Vaissin ja kumppaneiden ponnisteluista Suunta-moottoriveneellä Siilinkarin vesillä Näsijärvellä. Hyvin yksityiskohtaisesti raportoidut tapahtumat ovat raastavaa luettavaa. ”Moottoriveneellä oli mukanaan kaksi pelastusrengasta, jotka olivat köyteen sidotut. Kovassa aal-

lokossa nousi moottorivene usein pystysuoraan ilmaan. Konetta ei uskallettu hetkeksikään pysähdyttää, koska vene muuten olisi ollut vaarassa joutua aaltojen viskelemäksi. --- Ensimmäiseksi kohtasi Suunta erään nuoren naishenkilön, joka vielä oli hyvissä voimissa ja reippaalla tuulella ja pelastettiin helposti---” Hänen lisäksi Suuntaan saatiin pelastettua eräs toinen henkilö.

Aamulehti raportoi Tampereen murhenäytelmästä sekä pelastustöistä ja hylyn nostotoista päivittäin pitkän aikaa. Vanhojen uutisten lukemiseen tuli nyt vielä erilainen sävy, kun tiesi sukulaisen kamppailleen samoissa aalloissa pelastustöihin osallistuessaan.

Eila Jaakola

Sisällysluettelo	2
Lehdenteon tiimoilta	2
Puheenjohtajalta	3
Elämä on niin das Leben	4
Hyvät tavat kunniaan	5
Sisukas yrittäjä toteuttaa unelmiaan	6
Juuret ja siivet	9
Lauri Mikkolan muistolle	10
Sudenkuoppia matkalla kirjailijaksi	11
Vanha veturi höyryää jälleen	14
Orkidean hurmaa ja muuta huonekasvien kertomaa	16
Pikku-Waissi	18
Tammerkosken teollisuusmaisema	20
Sukuseuran tunnustus-palkinnot haettavana	22
Sukujuhlaan Vapriikkiin	23
Tampere kutsuu sukukokoukseen	24

Kannen kuvassa Finlaysonin ja Tampellan tehdasmaisemaa Tampereelta. Kuvan lähde: Wikimedia commons, kuvaaja Visa580.

WAISSI

Yhdeksästoista (19.) vuosikerta

Julkaisija: Vaissin sukuseura ry, Tapulintie 16 as 6, 36200 Kangasala, puh. 050 5648785

Vastaava toimittaja: Eila Jaakola, Himmelitie 13 A, 00740 Helsinki, p. 040 5055365, eila.jaakola@kolumbus.fi

Taitto: Leena Salunen

Sukuseuran internet-sivut: www.saunalahti.fi/vaissins, ylläpitäjä Jari Rantanen, jzrantan@gmail.com

Waissi on Vaissin sukuseuran uutis- ja tiedotuslehti. Sen tilausmaksu sisältyy seuran jäsenmaksuun.

Waissi ilmestyy kahdesti vuodessa, keväällä ja syksyllä.

Painopaikka: Multiprint Oy, Vantaa. Painos 170 kpl.

ISSN 1239-713Xs

Puheenjohtajalta

— Aarre Kellomäki —

Ennen joulua satuin huomaamaan lehdestä arvostelun Turun yliopiston arkeologian emeritusprofessori Unto Salon kolmiosaisesta kirjasarjasta ”Kalevalaiset myytit ja uskomukset”. Koska aihe kiinnosti, tilasin kirjat itselleni. Kirjoittaja yhdistelee monien alojen asioita ja vertailee maamme muinaislöytöjä maailman eri puolilta tehtyihin. Hän pohtii, miten muinaiset uskomukset ja kulttuuripiirteet näkyvät Kalevalan runoissa.

Kirjan faktat ja väitteet herättivät kysymyksiä ja kommentteja. Lähetin professorille niistä sähköpostia. Vastauksessaan hän ensin kertoi vilpittömän ilonsa siitä, että olin hankkinut kirjat ja jaksanut lukea 1 500 sivua tiivistä tekstiä, jonka kirjoittamisessa hän rimpuili pitkälti viidettä vuotta. Se on hänen ”elämänsä mehu, vuosien sato”! Niinpä hän piti minua luonnontieteellisestä taustastani huolimatta humanistina ja esitti sinunkauppoja!

Maamme kohtalona on vuosituhansia ollut sijaita idän ja lännen välissä. Ensimmäiset asukkaat tulivat heti, kun maata oli paljastunut jään alta. Tätä osoittaa maailman vanhin kalaverkko, joka löydettiin kokoon taitettuna Viipurin läheltä. Se vajosi silloisen Ancylus-järven pohjaan 9200 vuotta sitten, ehkä kalastajan veneen kaaduttua. Siitä kirja kuljettaa lukijaa kiviikauden eri vaihteitten läpi. Minua on aina viehättänyt, että ne erotetaan toisistaan saviruukkujen koriste-

tyyliin mukaan. Ruukkuja tekivät naiset, he siis ovat Suomen esihistoriankin takana! Kivikausi vaihtui sitten pronssikauteen ja se rautakauteen, jota tavallaan vieläkin elämme.

Professori Salo seuraa myös suomalaisuuden kehittymistä. Lähinnä kielihistoriallisista syistä hän pitää ensimmäisinä suomalaisina Jäkärän (lähellä Turku) väestöä noin 4 500 vuoden takaa. He eivät saaneet elää rauhassa. Heidät alisti noin 4 000 vuotta sitten maahamme Baltiasta tullut vasarakirveskansa, joka toi mukanaan karjanhoidon ja alkeellisen maanviljelyksen. Suomalaisetkin omaksuivat ne. Kehittyi Kiukaisten kulttuuri.

Pronssikaudella tämän suomalaisen väestön kohtaloksi koituivat Skandinaviasta tulleet valloittajat, jotka valtasivat asukkaiden tilat ja ajoivat heidät kohti sisämaata. Nämä valloittajat rakensivat hautaumuistomerkkejä eli hiidenkiukaita omistuksiansa merkiksi. Suomalaiset siirtyivät Kokemäenjoen vartta pitkin ylöspäin. Joskus vuoden 500 jälkeen he olivat jälleen suhteellisen vapaita. Asutus levisi nopeasti Hämeeseen, Savoan ja Karjalaan. Kristinusko tuli ensin idän suunnasta ortodoksisena Länsi-Suomeenkin. Sitä osoittavat vanhat slaavilaisperäiset uskonnolliset sanat sekä haudoista löydetyt ortodoksiset korut. Idän uskonto kuitenkin hävisi Ruotsista tehtyjen ristiretkien aikaan.

Häme oli alkuaan saamelaisten maata. Suomalaiset uudisasukkaat työnsivät saamelaiset tieltään. Alun perin kaikkia alueen ihmisiä kutsuttiin hämäläisiksi (merkitsee tummaa, vrt. nykysanaan hämälä). Erottuakseen saamelaisista esi-isämme alkoivat kutsua heitä lappalaisiksi, lappeilla (syryssä) asuviksi.

Tällainen on Vaissin suvun varhaisin tarina lyhyesti kerrottuna. Me muinaisten hämäläisten jälkeläiset kokoonnumme jälleen ensi elokuussa sääntömääräiseen sukkokokouksemme Tampereelle. Kokous on tavallista tärkeämpi, koska useat hallituksen jäsenet ovat ilmoittaneet jäävänsä pois. Niin teen minäkin korkean ikäni ja terveydellisten syiden vuoksi. Hallitukseen pitäisi siis löytää uusia henkilöitä. On myös pohdittava, kuinka sukuseura haluaa ja kykenee tulevaisuudessa toimimaan. Viittaan tässä lehdessä oleviin ilmoituksiin ja kutsun teitä yhteiseen tilaisuuteemme.

Elämä

on niin das Leben

Kohtauksia Irja Helmisen o.s. Vaissin elämästä (s. 13.11.1918)

Pikkuinen Irja makasi isä-Eemelin sängyssä peiton alla kippurassa ja itki: ”Minusta ei ikinä, ikinä tule sairaanhoitajaa!” Hän oli nähnyt, kuinka veri pulppusi suihkuna Aili-siskon kädestä. Aili ja Ilma olivat olleet lypsillä ja Aili oli kaatunut suuren saavin kanssa. Siinä oleva rauta katkaisi laskimon ilkeästi. Ilma oli sitonut käden niin taitavasti, että lääkäri oli luullut sidosta sairaanhoitajan tekemäksi.

Irja oli perheen kuopus, joka vietti aikaansa, miten parhaiten keksi. Äiti-Maria oli sairastunut Ir-

jan ollessa 4-vuotias, eikä hän jaksanut Irjan touhuja seurata. Äidin tärkeä oppi jäi kuitenkin mieleen: Muista lapseni, että tytön on ehdottomasti hankittava oma ammatti. Isot veljet Unto, Jorma ja Ilmari touhusivat omia poikien touhujaan ja vaivautuivat välillä hännäämään pikkusiskoja.

Irja oppi lukemaan varhain ja kävi aitan vintillä salaa lukemassa aikuisten kirjoja. Toiminta paljastui, kun isommat sisarukset ruokapöydässä kiistelivät jonkun kirjan tapahtumista. Irja tokaisi, ettei se

niin mennyt, jolloin harrastus paljastui ja sille pantiin piste.

Koska Irjan elämä kotona oli yksinäistä, hänet lähetettiin alakäisenä kouluun, mistä seurasi, että oppikouluunkin hän meni kovin nuorena, eikä ymmärtänyt luki- on tärkeyttä. Keskikoulun jälkeen hän kävi Esteri-siskon ohjauksessa vuoden käsityö- ja kotiteollisuuskurssia sekä talouskoulun Aune-siskon luona Jyväskylässä asuen. Sitten hän muutti Aili-siskon luokse Auraan ja meni sairaalaan harjoittelijaksi.

Irja päätyi sairaanhoitajakouluun Kuopioon, vaikka oli pyhästi toisin päättänyt. Sota-ajan sairaanhoitajaoppilas joutui vaativiin ja raskaisiin tehtäviin, esimerkiksi vastaamaan suuresta haavoittuneiden osastosta yksin ja valvomaan 21 yötä yhtä mittaa. Ravintokin oli tuolloin mitä sattui. Aamupala saattoi olla kupillinen kuumaa vettä sakariinin kanssa. Sillä piti jaksaa pitkä päivä. Katkera muisto jäi Aino-kälyn lähettämästä paistista. Irja oli aamupäivällä saanut pakeitin, jonka joutui jättämään asuntolan pöydälle iltatöihin mennessään. Voi surkeus, kun hän illalla myöhään tuli töistä! Paistista ei ollut jäljellä muruakaan.

Opiskelu tapahtui pääosin Kuopiossa ja osa ajasta oltiin Helsingissä. Niinpä Helsinki kutsui valmista sairaanhoitajaa vuonna 1945. Irja tuli Naistenklinikalle, jossa pientä poikkeusta lukuun ottamatta työskenteli eläkkeelle pääsyynsä asti. Tuo poikkeus oli röntgenkurssi ja sen apulaisjohtajattaren tehtävä. Sen jälkeen Naistenklinikalla aukesi osastonhoitajan paikka, jonka Irja sai.

Irja oli vaativa ja tarkka osastonhoitaja, joka uskalsi määrätä legendaarisen ylilääkärinkin, Paavo

Varan, käsien pesulle ennen lääkärintuottoa. Osasto säilyikin puhtaina kirurgisena osastona koko Irjan uran ajan. Eläkkeelle hän pääsi jo 55-vuotiaana oltuaan työssä 30 vuotta.

Naimisiin Irja meni Eero Helminen kanssa vuonna 1955. He asuivat suurimman osan yhteisistä vuosistaan Länsi-Helsingissä: Munkkiniemen ja Munkkivuoren kautta he päätyivät kauniiseen Lehtisaaren kotiin. Irja ehti nauttia vapaista eläkevuosista joitakin vuosia. Eeron kanssa he matkustelivat Espanjaan ja Kanarialle, kunnes Eero sai aivoverenvuodon ja halvaantui. Irjasta tuli omaishoitaja kymmeneksi vuodeksi.

Eeron kuoltua Irja vietti paljon aikaa Aune-siskon kanssa kävelen ja retkeillen Seurasaaren ja Lehtisaaren rannoilla. Heillä oli ikäeroa 11 vuotta, joten Irja joutui myös vierailemaan Aunen sairausvuoteen äärellä tämän kahtena viimeisenä sairaalavuotena.

Nyt 95-vuotias Irja elää kotonaan täysin itsenäisesti, käy kävelyllä ja lukee päivän annoksen, vaikka silmänpohjarappeuma hankaloittaa elämää. Päivät kuluvat ruuanlaiton, pyykinpesun, silityksen ja pikku siivouksen

merkeissä. Voimisteluharrastus on varmaan jättänyt jälkeensä, sillä ammeeseenkin hän nousee todella ketterästi.

Olen viettänyt Irjan kanssa yhden päivän viikossa muutaman vuoden ajan. Käymme asioilla ja syömässä, luemme hartauskirjaa ja rukoilemme yhdessä kaikkien sukulaisten ja ystävien puolesta. Irjalla on erinomainen muisti, hän muistaa sellaistenkin sukulaisten nimet, joita hän ei ole koskaan tavannut. Irjan tilanne- ja huumorintaju ovat hauskat. Hän lainailee erikielisiä lausahduksia suvereenisti. Yhteiset päivämme ovat tosi mukavia, usein muistellaan menneitä tapahtumia, joista tähän olen kerännyt muutamia.

*Irja-tädistään kirjoitti
Liisa Väättäinen
Kuva Matti Vaissi*

Hyvät tavat kunniaan!

Loppukevät ja kesä ovat juhlien ja kyläilyjen aikaa. Suomen Tapaseuran tavoitteena on lisätä hyvien käytöstapojen tuntemusta. Hyvät tavat tekevät arkipäivän elämästä ja erityistilaisuuksista hieman mukavampia ja nautittavampia meille kaikille.

Kannattaa siis palauttaa mieleen hyviä vierailuihin liittyviä tapoja:

- kun kutsussa on mainittu kellonaika, pidetään siitä kiinni. Ei mennä paljon aikaisemmin eikä myöskään myöhässä.
- tervehditään kaikkia paikalla olijoita
- ei rynnätä ruokapöytään, vaan odotetaan kutsua ja silloinkin vanhemmat ensin
- muistetaan kiittää emäntää/isäntää. Jos vieraskirja on esillä, siihen

voi laittaa nimen lisäksi pienen kiitokseni.

- on kohteliasta huomioida talonväen tavat

Näin saamme kutsun uudelleen ja pidämme sukulaisuutta yllä.

Sisukas yrittäjä toteuttaa unelmiaan

Anu Vaissi palasi seitsemäntoista maailmalla vietetyn vuoden jälkeen Naantaliin kotitalalleen matkailuyrityksen jatkajaksi ja on edelleen yhtä innoissaan yrittäjyydestä. ”Ymmärsin, että tämä on arvokas mahdollisuus pitää paikka suvussa. En vaihtaisi tätä mihinkään.”

Anun isänisä osti Tammiston tilan Naantalista vuonna 1927. Tilalla harjoitettiin Anun lapsuudessa maataloutta. Komea 400 neliön päärakennus on rakennettu alun perin Naantalin kylpylän majoitustilaksi.

1980-luvulla Anun äiti Pirkko Nieminen o.s. Vaissi käynnisti tilalla bed ja breakfast -toiminnan alansa pioneerina Varsinais-Suomessa. Teinityttö autteli äitiä jonkin verran, mutta sitten veri veti muualle. ”Kun 17-vuotiaana lähdin kotoa ovet paukkuen, en koskaan kuvitellut palaavani jatkajaksi.”

Anu kouluttautui Helsingissä keittiömestariksi ja työskenteli huippuravintoloissa pääkaupunkiseudulla ja muualla. Kun äidin yritys kaipasi jatkajaa, vuonna 2008 aika oli kypsä paluulle. ”Minua ei pelottanut hypätä yrittäjäksi, vaikka epäilijöitäkin riitti. Sanoiivat, että haukkaan liian ison palan kakkua!”

Hiljainen tieto eteenpäin

Muuta pääomaa kuin vankka ammattitaito ei aloittavalla yrittäjällä ollut. Kotitaloa oli remontoitu viimeksi joskus 1990-luvulla, joten kunnostustöitä oli luvassa yllin kyllin. Isoja apujoukkojakaan ei omasta takaa ollut, vaan kaikki

Anun lapsuudenkoti Tammisto on rakennettu alun perin Naantalin kylpylän majoitustilaksi.

oli organisoitava itse. ”Vanhemmat miehet suhtautuivat minuun isällisesti. Monen auttamishalu heräsi, kun he huomasivat, miten sisukas tyyppi olen!”

”Ensimmäisenä kautena halusin nähdä, mitä tilalla oikeasti tapahtuu, eikä silloin ollut vielä investointien aika. Raivasin, siivosin, hoidin puutarhaa, etsin tavarantoimittajia, mietin ruokalistaa ja hinnoittelua, suunnittelin, kehitin. Laitoin aamiaisen, vastasin puhelimeen, otin jokaisen majoittujan henkilökohtaisesti vastaan ja hyvästelin lähtiessä. Hoidin ensimmäisen sesongin yksin lukuun ottamatta muutaman tunnin päivittäistä siivousapua. En muista tuosta ajasta mitään”, Anu kertoo.

Ensimmäisen vuoden kokemukset eivät uutta yrittäjää säikäyttäneet, päinvastoin: talvella

tehtiin sukupolvenvaihdos äidiltä tyttarelle. ”Olen tyytyväinen, että olin lähtenyt maailmalle katselemaan alaa laajemmalti. On myös ilo huomata, miten onnellinen äitini on siitä, ettei hänen yrittäjyytensä valunut hukkaan. Sain häneltä runsaasti korvaamatonta hiljaista tietoa.”

Vuonna 2009 Anu totesi, että Tammiston keittiö on saneerattava ammattikeittiöksi. ”Järkevyyttäni epäiltiin. Ei ole mahdollista, sanottiin. Niin vain otin härkää sarvista ja kahdessa kuukaudessa koko homma suunniteltuineen, hankintoineen ja rakentamisineen oli viety läpi. Nyt tila on pääosin remontoitu, toki tehtävää riittää edelleen. Remonteissa olen yrittänyt pitää järjen päässä ja samalla kunnioittanut talon henkeä.”

Puskaradio toimii

Juhlapalvelu on kolmen kilometrin päässä Naantalın keskustasta sijaitsevalla Tammiston tilalla pääosassa, sillä siitä ropisee tuloja ympäri vuoden kun taas majoitustoiminta keskittyy touko-syyskuulle. Lähi-seudun asukkaat ovat löytäneet pitopöytien ääreen niin että kesäisin talossa vietetään häitä, syntymäpäiviä ja muita juhlia joka ainoa viikonloppu. Majoitustilaa on tarjolla päärakennuksen huoneissa ja pihapiirin kamareissa. Majoittujille on tarjolla aamiainen.

Parasta markkinointia on Anun kokemuksen mukaan puskaradio: ”Olen alusta lähtien hoitanut kaikki asiakkaat niin hyvin kuin pystyn. Sana kiirii”, hän sanoo. ”Olen huomannut myös, että ihmiset arvostavat tarinoita ja sitä, että tämä on lapsuudenkotini.”

Juhlien osalta viime vuosi oli Tammistos- sa tähänastisista paras. Vaikka taantuma on pu- raissut majoituspuolta, Anu suuntaa tulevaan sesonkiin positiivisin mielin. Nyt on jo va- raan työllistää kesä- si apuvoimia, minkä ansiosta hänkin saa välillä vapaapäivän. Syksyllä sitten on yrittäjällään aikaa pitää lomaa.

Opittavaa riittää

Mikä on ollut suu- rin yllätys tähän mennessä? ”Se, kuinka paljon täs- sä oppii kaikesta ja monelta eri alalta. Yksinyrittä-

”Olen yhtä innoissani kuin alussa. En ole katunut hetkeäkään, tämä on ihan mulle räätälöity juttu!” Anu Vaissi riemuitsee ja toivottaa sukulaiset tervetulleiksi matkailutilalleen.

jänä hoidan kaiken aasta ööhön, mikä on hirveän mukavaa”, hän vastaa.

”Olen ottanut ison taloudellisen riskin, mutta minua ajaa eteenpäin intohimo ja visio. Jos olisin jäänyt pelkästään keittiöalalle töihin, en olisi kokenut huikeita onnistumisen tunteita niin kuin silloin kun jokin projekti on valmis tai kun asiakkaat huokaavat ihastuksesta tänne tullessaan!”

Anu sanoo olevansa onnekas, koska on syntynyt taloon, jonka jatkajaksi saattoi myöhemmin ryhtyä. ”Olen kiitollinen äidilleni siitä, että hän kykeni omalla sin-

nikkyydellään pitämään tilan läpi 90-luvun laman ja muiden koettelemuksien. Kunnioitan suuresti sitä tosiasiaa, että olen säilyttämässä pienen palan historiaamme. Olen myös kiitollinen siitä, että olen uskaltanut tavoitella unelmiani. Uskallan yhä”, hän päättää.

Lähteenä Anu Vaissin haastattelun lisäksi hänen kirjoituksensa Suomen Yrittäjien nettisivuilla: <http://nuoretyrittajat.fi/author/anu/>

*Teksti: Eila Jaakola,
Kuvat: Tammiston tila*

Yhteystiedot: Tammiston tila,
Tammistontie 45,
21100 Naantali, p. 044 510 4293,
info@tammistontila.net,
www.tammistontila.net

Kuvia Anun äidin, Pirkko Niemisen 70 vuotishuhlista, joissa oli myös hänen sukulaisiaan. ”Ulkokuvassa on perheeni eli äiti, veljeni Aatro Nieminen vaimonsa Silvian ja poikansa Gabrielin kanssa samaisista juhlista sekä minä kokon asusteissa.

Juuret ja siivet

Minulla on juuret. Virroilla sijaitseva Säynväälämmin tila on kotini, jossa vietin koko lapsuuteni ja nuoruuteni aina täysi-ikäisyyteen saakka. Talon pihamailla ovat astelleet edesmenneet sukulaiseni jo kauan ennen minua, ja edelleen tuo paikka on minulle rakas koti, jossa isäni ja äitini asustavat. Ojat, tienpientareet ja kivien kolot tuovat mieleeni lämpöisiä kesä- ja hupaisia leikkejä veljeni ja mummulaan käymään tulleiden serkkujeni kanssa. Kotitalo, pihapiirin rakennukset ja työkoneet kertovat puolestaan hiljaista tarinaansa talon historiasta ja rakkaista isovanhemmistani. Usein onkin vain mukava kävellä kotitalon markilla katsellen ja muistellen.

Olen onnekas, kun olen saanut elää lapsuuteni nykyään jo harvinaistuvassa elämänmuodossa: kolmen sukupolven asuttamassa maalaistalossa. Muistoissani näen Vaarini Niilon pyhäpuvussa menossa kirkolle asioille salkkuna kanssa, ja isoäitini Kertun istumassa keinu-uolissaan esiliina yllään ja huivi päässään. Voin vieläkin muistaa ruokahetken mummun ja vaarin ruokapöydässä. Söimme kovia jälkiuunileivän siivuja runsaalla voikuorrutteella sekä kokonaisia neulamuikkuja päineen ja pyrstöineen. Vaarilla oli piirongin päällä astiassa merisuolaa, josta sai napata suolanmurusen suuhunsa, jos suonta veti. Siinäpä taisi pojantyttären suuhun kadota useampikin murunen, kun siinä tarjolla olivat. Vaan olipa vaarilla aina myös makeampaa ”murua” tarjolla, nimittäin ”pastilleria”, eli Pohjanmaan pastilleja tai sitten paperipäällysteisiä kettukarkkeja. Joulunajan tiesin alkaneen, kun Kerttu-mummu sanoi minulle: ”Tyttö, etsippäs sieltä kirjahyllystä se punainen joululauluvihko”. Ohut vih-

konen oli usein hankala löytää paksujen kirjojen välistä, mutta kun se löytyi, lauloimme mummun kanssa siitä joululauluja suurella hartaudella. ”Tuikkikaa oi joulun tähtöset” taisi olla kovastikin Kerttu-mummun mieleen ja sitä laulaessamme pyyhimme yhteistuumin silmäkulmiamme.

Siinäpä tuokiokuvia lapsuuteni maisemiin, iki-muistoiisiin paikkoihin, kokemuksiin ja ihmisiin, joihin minun historialliset juureni ovat vahvasti kie-toutuneet. Jokin aika sitten saimme mahdollisuuden matkata ajassa taaksepäin, kun katselimme kaitafil-mikameralla tallennettuja filminpätkiä vuosikymmen-ten takaa. Kuviin oli taltioitu kesäinen heinänteko sekä jouluaaton vietto talon vanhassa pirtissä, aitojen kynttilöiden lepattaessa kuusen oksilla. Nähdessäni jo täältä lähteneitä läheisiäni filmeissä, tuli väistämättä ajatus siitä, että tuostahan on kulunut vain hetkinen. Siinä he äsken olivat keskuudessamme, nuo rakkaat ihmiset. He puursivat, tekivät lujasti töitä meidän tulevien sukupolvien hyväksi ja jättivät jälkensä työ-välineet ja rakennukset, joiden piirissä elivät. Tänään heidän heinähankonsa nojaavat käyttämättöminä va-jan seinää vasten ja heidän asuinsijansa ei heitä tunne. Jäljellä on vain muistot ja heidän jättämänsä jälki meidän elämäämme.

Suomenmaassa on paljon vastaavanlaisia maalais-taloja - pieniä ja suuria - joissa on kasvatettu ihmi-siä tähän maailmaan juurevassa ympäristössä, niillä eväillä, mitä on ollut tarjota. Saman maan ”mukulat” ovat ajallaan hajaantuneet kukin tahoilleen. Toisten elämäntarina on ollut nousujohteinen ja kunniakas, toisten tarinaksi on tullut vain selviytyä päivästä toi-

Kolme sukupolvea Kel-lomäkiä: Airi (äitini), Niilo (vaarini), Kerttu (mum-muni), Kosti (isäni) ja eturivissä vas. Perttu (veljeni) ja minä Sirpa. Kuvan on ottanut veljeni Markku Kellomäki.

seen ja kantaa epäonnistujan häpeäviittaa, elää suvun mustan lampaan vaikeaa osaa. Kuitenkin, pisinkin elämä täällä on kuin hiekka tiimalasissa. Viimeisen hiekanmurun pudotessa alas on jokainen ihminen jälleen yhtä tyhjin käsin kuin maailmaan tullessaan. Jääkö meille täältä mukaan mitään pysyvää?

Muistikuvat edesmenneestä vaarista ja mummutani ovat vuosien kuluessa haalistuneet, mutta on eräs heidän jättämänsä perintö, jonka arvo on säilynyt ja jonka muistan yhä kirkkaasti. Vaarini ymmärsi vanhoilla päivillään, että tämän elämän jälkeen alkaa ikuisuus, jonka suhteen ihmisen on tehtävä valintansa jo eläessään. Hienon elämän elänyt vanhus nöyrtyi elämän antajansa edessä, pyysi syntejään anteeksi ja luovutti elämänsä Jeesukselle. Sisäisen rauhan ja ikuisen henkivakuutuksen saaneena hän eli hiljaista elämäänsä vielä muutaman vuoden, kunnes lähti eräänä toukokuisena aamuna kädet rinnan päälle ristittyinä vapahtajansa luokse, uskon siipien kannattamana. Muutaman vuoden pidempään elänyt mummini teki saman tietoisin valinnan kuin puolisonsa, vain pari tuntia ennen poismenoaan. Kuolemanpelko väistyi

ja pelastusvarmuuden saanut mummini pyysi meitä samassa talossa asuneita lapsenlapsiaan vielä sänkyssä viereen. Ennen ambulanssin saapumista mummu hyvästeli minut tarttumalla käteeni ja sanoi minulle, tuolloin kymmenvuotiaalle tytölle: ”Sirpa, taivaassa tavataan.”. Tuota hetkeä en ikinä unohda. Ymmärsin, että Kerttu-mummu oli löytänyt jotain kestäväää ja turvallista, jota ei edes aika murra tai saa katoamaan. Jeesus, jonka käteen isovanhempani tarttuivat, veisi rakkaani varmasti talteen, odottamaan tuota ihanaa jälleennäkemistä, joka kerran koittaa, kun pidän uskostani Jeesukseen kiinni.

Historialliset juuret ovat tärkeä lähtökohta elämällemme, mutta ennen pitkää otteemme niistä irtoaa. Silloin tarvitsemme henkilökohtaisen uskon ja suhteen Jeesukseen, joka ainoastaan takaa meille pääsyn ikuiseseen elämään Jumalan luo. Uskon kautta saan jo tässä ajassa kokea syvää sisäistä iloa ja rauhaa, ja sen lahjoittamin siivin saan eräänä päivänä lentää jo edeltä menneiden rakkaitteni luokse, niille ikuisille juurille, josta elämän syvin tarkoitus löytyy.

Sirpa Haataja (o.s. Kellomäki)
<http://zirpzu.blogspot.fi/>

Lauri Mikkolan muistolle

Isämme Lauri Olavi Mikkola, joka oli syntynyt 16.6.1933 Ruovedellä, kuoli 15.2.2014 Espoossa. Kellomäen sukuhaarasta oleva Lauri jäi puoliorvoksi vain kymmenen kuukauden ikäisenä, kun hänen äitinsä kuoli rintasyöpään, tautiin, jota nykyään voidaan hoitaa menestyksellisesti. Tämän jälkeen Laurin kasvatuksesta huolehti hänen tätinsä Katri Makkonen Myllymäen tilalla.

Nuoruusvuodet kuluivat paljolti metsätöissä Pohjaslahdella. Vuonna 1957 Lauri muutti Helsinkiin ja avioitui myös Ruovedeltä olevan Vappu Haapalan kanssa. Helsinkiin muuton myötä Lauri koulutettiin hitsaajaksi Valmetin Katajanokan telakalle ja myöhemmin mm. hitsaustyönjohtajaksi. Laurin pitkä työura laivojen rakennuksessa jatkui koko telakkateollisuuden murrosajan ensiksi Valmetin palveluksessa Helsingin Katajanokalla, Suomenlinnassa ja Vuosaarressa sekä Wärtsilän ja Masa Yardsin palveluksessa Helsingin Hietalahden telakalla.

Lauri oli erämies. Metsästä hän harrasti aktiivisesti eläkeikänsä asti. Siinä mieleisintä oli metsäkanalintujen pyynti koiran avulla ja myöhemmin latvametsästäys. Jälkimmäisestä hän luopui, kun Hämeen teerikannat taantuivat ja hän koki niiden metsästyksen kestävämmäksi. Sorsastusta ja loukkupyyntiä Lauri

jatkoi vielä eläkkeelläkin. Kalastus oli Laurin toinen lempiharrastus ja talviverkkojen kokemisesta alkoikin hänen viimeinen matkansa.

Puolisona, isänä ja vaarina Lauri oli lempeä ja lämminhenkinen. Poikiensa elämään hän jätti lähtemättömät muistikuvat johdattamalla syksyisiin huurreaamuihin teeriä matkien ja kускаamalla meren ulkoluodoille allien aikaan. Lapsenlapsille hänellä oli aina aikaa, ja vaarin syli olikin haluttu paikka.

Markku Mikkola-Roos

Sudenkuoppia matkalla kirjailijaksi

Minusta tuli kirjailija aivan sattumalta. Näin kertoo biologi Mervi Laaksonen, o.s. Koskela, jolta ilmestyi viime vuonna Susi-kirja.

Miksi aloin kirjoittaa Susi-kirjaa? Taustaksi on kerrottava, että mieheni Jouni on tietokirjailija ja freelance-toimittaja. Olen siis päässyt näkemään kirjojen synnyn ja lisäksi hänen tukensa, tietonsa ja apunsa olivat korvaamattomia kirjan synnytystuskissa. Epäilenpä, ettei ajatus kirjasta olisi edes pälkähtänyt mieleeni ilman häntä.

En ole pikkutyöstä lähtien haaveillut kirjan kirjoittamisesta. Itse asiassa en miellä itseäni kirjailijaksi, sillä olen toistaiseksi kirjoittanut yhden sudesta kertovan tietokirjan. Toki olen kirjoittanut kaikenlaisia juttuja kouluajoista lähtien ja nauttinut kirjoittamisesta lähinnä asioiden kertomisen ja mielipiteen ilmaisun välineenä.

Susi astui vakavasti kuvaan muuttaessamme vuonna 2001 Kainuuseen Sotkamoon. Vuokrasimme talon vaaran päältä, josta avautui näkymä Hiidenportin kansallispuiston suuntaan. Postiluu-

kusta kolahti paikallislehti, jonka kirjoitukset sudesta herättivät hämmästyttä jo ensimmäisenä talvena. Maalta lähtöisin olevana, mutta kaupunkikoulutuksen hankkineena minun oli vaikea ymmärtää värikkäiden lehtijuttujen syitä. Sitä miksi susi herätti niin voimakkaita tunteita osassa paikallisia asukkaita ja paikallislehtien toimittajissakin.

Huomioni kiinnittyi kahteen seikkaan. Susi kuvattiin usein julmaksi eläimeksi, joka raateli ja tappoi, pelotteli ja uhkasi. Metsästäjät kysyivät mielipidekirjoituksissaan, oliko metsäpeuran parempi kuolla suden raatelemana kuin metsästäjän ampumaan luotiin.

Toisaalta keskustelu ei tuntunut aina lainkaan käsittelevän itse eläintä, harmaaturkkista isokokoisista koiraeläintä. Susi oli ikään kuin keskustelun aihe, mutta pikemmin lyömäaseen roolissa kuin keskiössä.

Tämä paljastui erityisen selvästi osallistuessamme paikallisiin hirtviipeijaisiin. En ollut ottanut osaa susikeskusteluun, mutta hieman juomia nauttinut naapurin isäntä aloitti keskustelun pedoista ja kyseli, olemmeko niitä susi-ihmisiä, tarkoittaen suden suojelejoita. Biologina luonto oli lähellä sydäntäni, mutten kokenut suden suojelua tärkeäksi. Ehkäpä tuosta keskustelusta sain aiheeseen lopullisen kimmokkeen!

Kaupungin ja maaseudun rajapinnalla

Jälkikäteen tulkiten naapurin isäntä ajatteli meidän kaupungista muuttaneina edustavan suden suojelua. Susikonfliktin syy on maaseudun ja kaupungin välisessä ristiriidassa.

Susi tarvitsee laajoja riistamaita. Maalla ihmiset käytännössä elävät susien kanssa ja joutuvat myös kokemaan sudesta aiheutu-

vat haitat. Kaupunkilaiset käyvät luonnossa virkistäytymässä, mutta harvemmin kokevat haittoja, elleivät sitten ole ahkeria koirametsästäjiä. Kaupungeissa ihmisillä on keskimäärin enemmän koulutusta, ja toisaalta valta on keskittynyt kuntakeskuksiin ja kaupunkiin. Maalaiset siis kokevat, että he kärsivät haitat, mutta päätökset tehdään kaupungeissa, joissa ongelmia ei tarvitse kohdata.

Suden kautta purkautuu myös päätöksentekoon liittyviä epäoikeudenmukaisuuden tunteita. Euroopan Unioniin liittyminen toi uusia rajoituksia suden metsästyksen, ja kansalaisille tuli tunne, että päätöksenteko siirtyi yhä kauemmas. Brysselissä olisi kenties vaikeaa ymmärtää elämisen reunaehdoja itärajan petomailla.

Susipolitiikka tuntuu uhkaavan metsästäjien, poronhoitajien ja karjankasvattajien elämisen tapaa, identiteettiä. Säännöt ja lupabyrokratia rajoittavat toimintamahdollisuuksia ongelmien ilmaantuessa. Kun entiset tottumukset eivät enää ole mahdollisia, tunteet virittyvät. Koiran kanssa metsästäessä saa olla valppaana, poromies pelkää elantonsa puolesta ja lampuri tuskailee aitaamisen kustannusten ja työmäärän kanssa.

Poliittinen eläin

Susitietokin tuntuu olevan kaupunkilaistahojen hallussa. Susimäärän arviointi perustuu tieteelliseen tutkimukseen, joka on pohjana kaatolupien myöntämiselle. Metsästäjiä edustavat tahot herkästi kiistävät viralliset susikanta-arviot, sillä he kokevat, että heillä on parempi alueensa tuntemus ja että heidät ohitetaan kanta-arvioiden teossa ja susipolitiikan toimijoina.

Susikeskustelu on siis poliittisesti virittynyttä. Paikallista identiteettiä koskettavana se koetaan

herkäksi aiheeksi. Tämä on luonnut poliitikoille oivan tilaisuuden hyödyntää sutta pyrkiessään päätäjäpaikoille niin kunnallis- kuin valtakunnan politiikassakin.

Aiheen herkkyydestä johtuen sudesta on vaikea keskustella ymmärshakuisesti ja pohdiskelevas-ti. Keskustelun sävy on useimmiten sellainen, että jos et ole samaa mieltä, niin olet vastaan. Näin riippumatta siitä, onko kyseessä metsästäjien vai sudensuojelijoiden käymä keskustelu.

Susi-sana tuntuukin viittaavan kahteen tai useampaan eri olentoon: kiivaan väittelyn keskiössä olevaan poliittiseen eläimeen sekä biologiseen olentoon, koira-eläimeen, jolla on omat käyttäytymistapansa ja tarpeensa. Biologisessa mielessä suden käyttäytyminen voi olla ymmärrettävää ja kiinnostavaa. Suden tekemät haaskapaikat kiinnostavat, ja niissä nähdään merkkejä suden saalistuskäyttämisenestä. Ymmärretään, että susi syö nälkäänsä. Toisaalta suden saalistama koti- tai riistaeläin tuntuu olevan ihmiseltä pois ja siksi tekona väärin.

Kirjailijaminuutta etsimässä

Kainuulainen kiiwas susikeskustelu ajoi minut mukaan sudensuojeluun Luonto-Liiton susiryhmään. Ryhmässä on jäseniä ympäri maata, niin maaseudulta kuin kaupungeistakin. Kaikkia yhdistää halu säästää susi osana suomalais-ta luontoa. Ihmisten erilaisuus on myös ryhmän rikkaus. Erilaisten näkemysten kuuleminen antaa mahdollisuuden omien tuntemusten ja mielipiteiden peilaamiseen.

Ihmisestä oppiminen ei toki aina tunnu mielekkäältä. Toisten mielipiteet voivat tuntua vääriltä ja mielemme pyrkii nämä sivuuttamaan joskus jyrkästikin. Juuri silloin, kun mielemme jyrkimmin

vastustaa, olisi suurin mahdollisuus ymmärryksen lisäämiseen. Johonkin tällaiseen hetkeen havahduin seurattessani susiryhmän ylläpitämisen kaikille avoimen sähköpostikeskustelulistan, Petolistan, keskustelua.

Suteen liittyen Suomessakin virisi viimein 2000-luvun puolivälissä yhteiskuntatieteellistä ja antropologista tutkimusta. Alkujaan pintapuolinen perehtyminen näihin julkaisuihin sysäsi minut tarkemmin pohtimaan omaa käsitystäni sudesta, omia motiivejani ja sittemmin myös laajemmin ymmärtämään ristiriitojen syitä ja inhimillistä käyttäytymistämme.

Se, että minulla on kokemusta niin kaupunkilaisuudesta kuin maalaisuudestakin mahdollisti samastumisen kumpaankin kulttuuriin ja toisaalta niiden tarkastelun ikään kuin ulkopuolelta. Samalla tavoin yritin tarkastella suden suojelun lähtökohtia ikään kuin ulkopuolelta havahduttuani siihen, että omiin mielipiteisiin piintyminen oli suurin este asioiden ymmärtämiselle ja siten viisastumiselle.

Kirjan synty

Idea kirjasta syntyi hitaasti. Ensimmäisenä sudesta kertovaa tiedon yhteen kokoavaa neutraalia tietoteosta ei tuntunut olevan. Kattavimmin sutta oli käsitellyt emeritusprofessori Erkki Pulliainen. Hänen tuotantonsa lisäksi on 2000-luvulla julkaistu jokunen sutta tietystä näkökulmasta tarkasteleva teos.

Lähtökohta kirjalleni oli ilman muuta itsekäs: halusin perehtyä suuteen ja susikiistaan. Luin jostain, että kirjoittaminen on ihmisen kognitiivisista prosesseista haasteellisin. Kirjoittaessa on ymmärrettävä kirjoittamansa asia ja osattava ilmaista se, niin että lukijakin sen ymmärtää mahdollisimman samalla tavalla. Usein ajatukset ovat

päässä vain ohikiitäviä tuntemuksia, joiden kielellinen ilmiasu on vajavainen. Kirjoittamisen palkkio tulee siitä, kun saa mielestään omaperäisen tai terävän ajatuksen puettua lauseiksi. Toki terävimmät ajatukset usein ovat varsin yksinkertaisia, lähes itsestäänselvyysisiä, mutta sellaisia, joita emme ole koskaan vain tulleet tietoisesti ajatelleeksi.

Olin aiemmin saanut apurahan ja biologian alan tutkimustöihin ja erilaisten kurssien järjestämiseen. Siksi apurahan hakeminen oli luonteva tapa edetä. En olisi pätkätyöni ohessa saanut sitä haettua, ellei mieheni olisi tähän kannustanut ja suorastaan painostanut. Suureksi ihmeekseni sain ensi yrittämällä Koneen Säätöiltä kokovuotisen apurahan kirjan tekemiseen.

Otin yhteyttä tuttuun suomalaismelaiseen luontokuvaajaan Hannu Huttuun. Hänen monipuoliset luontokuva-arkistonsa susi-, maisema- ja metsästyskuvineen tarjosivat hyvät edellytykset kirjan kuvitukseen. Erityisesti Hannun kuvia näkee metsästysaiheissa julkaisuissa, sillä aktiivisena metsästäjänä hän on päässyt kuvaamaan metsästytilanteita.

Sen sijaan kustantajan löytyminen kirjalle oli työlästä. Välillä vaivuin epätoivoon, ettei valmista synny koskaan. Epävarmuus kirjan julkaisemisesta söi hetkittäin motivaatiota kirjoittamiselta. Mieleenpainuvien oli erään kustantajan toteamus, että eivät poromiehet lue kirjoja, eikä sutta käsittelevän teoksen julkaiseminen siksi kannata.

Tein välillä erimittaisia pätkätoita, niin että apurahaa nostin yhteensä kolmen eri vuoden aikana. Hieman jo lannistuneena lähetin valmista tekstiä sekä luontokuvaaja Antti Leinosen neuvosta myös näyttökuvia Maahenki-nimiseen

kustantamoon, jossa innostuttiin välittömästi. Kustannustoimittaja Lauri Oino teki kirjaan olennaisia korjausehdotuksia.

Luonto ja ihminen

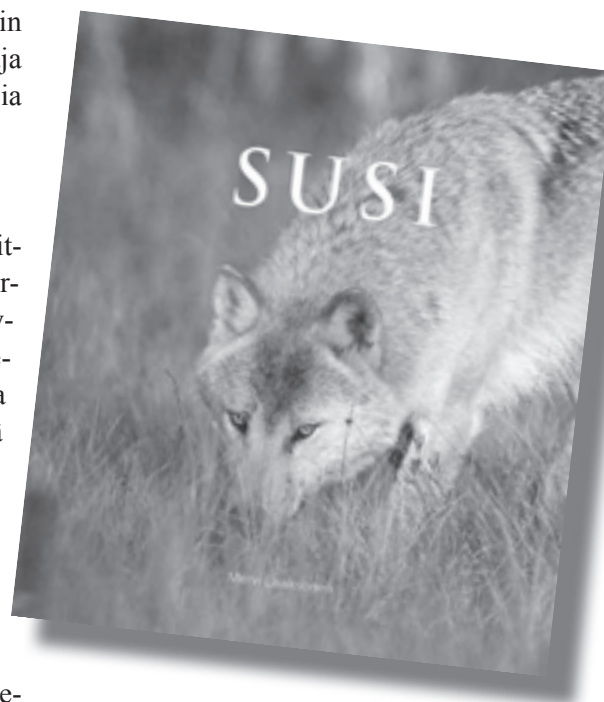
Eräässä kirja-arvostelussa toimittaja harmitteli, etten antanut kirjassani vastausta esittämäni kysymykseen, onko pihassani vieraileva susi häirikkö. Minusta taas on tärkeää antaa virikkeitä ja ajattelun välineitä omaa ajattelua eteenpäin viemään. Matematiikan opetuksessakin tärkeintä on, että oppilas ymmärtää, miten jakolaskun vastaus syntyy. Oikeasta vastauksesta ei ole hänelle iloa, jollei hän kykene sitä soveltamaan uusien laskutoimituksien ratkaisemiseen.

Häirikkösuden tapauksessa yhden vastauksen antaminen olisi sitä paitsi kirjailijan omalla älykkyydellä snobbailua.

Häirikkö sisältää käsityksen, että jokin häiritsee *ihmistä* eli tarkastelukulma on ihmiskeskeinen. Otamme näin ollen kaiken mittapuuksi ihmisen kokemuksen sekä ihmiselle koituvat haitat ja hyödyt vertaamalla niitä muiden olentojen kokemuksiin. Toki tämä on inhimillistä: on hyvin vaikea tietää, mitä susi kokee.

Minusta voisimme silti tarkastella kriittisemmin omaa tapaamme olla suhteessa toisiin ei-ihmisolentoihin. Suurin este tuntuu olevan se, että emme edes miellä itseämme osaksi luontoa, vaan koemme ihmisyyden luonnosta erilliseksi osaksi.

Susi on mielestämme selkeästi luontoa, ja pihallemme tullessaan se tunkeutuu meidän kulttuurimme piiriin rikkoen luonnon ja ihmisen kulttuurin rajan. Tuo raja on toki hyvin epäselvä, sillä kiistämättä talossamme majaileva hämähäkki

Susi-kirja oli ehdolla kolmen finalistin joukossa WWF Suomen Vuoden luontokirjaksi 2013. Teosta on saatavana kirjakaupoista, verkkokirjakaupoista (mm. maahenki.fi) ja Jouni Laaksonelta (www.iki.fi/jel/at/kirjat.htm)

on osa luontoa, samoin suolistossamme elävät bakteerit.

Susi-kirjan kirjoittamisen tärkein anti minulle on, että se avasi silmäni selkeämmin näkemään ihmisen ja luonnon ongelmallisen suhteen. Sen miten tekninen elämäntapamme tuottaa toistuvasti erilaisia ympäristöongelmia, kuten susikiistoja, joita pyrimme ratkaisemaan yhä uusilla teknisillä innovaatioilla. Tämä antaakin aiheen pohdiskella, miten elämäntapamme voitaisiin korjata.

*Teksti: Mervi Laaksonen
Kuvat: Jouni Laaksonen*

Vanha veturi höyryää jälleen

Höyryveturit olivat Suomessa laajassa käytössä 1960-luvulle saakka. Lapsena ja nuorena poikana sain ihailia niitä päivittäin, kun kotiportailta oli vain sata metriä Pori–Haapamäki-radon kiskoihin.

Diesel- ja sähköveturit syrjäyttivät viimeisetkin höyryvetureita säilytettiin toistaiseksi, sillä olihan mahdollista, että jonkin kriisin vuoksi niitä vielä tarvittaisiin. Vuonna 1977 näitä puolustusvoimien varikkoalueille varastoituja työjuhtia alettiin kuitenkin vähentää ja loputkin romutettiin 1980-luvun puolivälissä. Jokin määrä sentään säilytettiin muistomerkeiksi, museoihin ja museojunakalustoksi.

Vuoden 1977 poistossa oli menossa historiaan Tv1-tavarajunaveturisarja. Ne olivat juuri niitä, jotka olivat tavarajunissa höyryneet kotini ohi ja joiden katseluun ei koskaan kyllästynyt. Olinpa kerran, ehkä 11-vuotiaana, päässyt sellai-

sen mukaan heittämään halkoja kuumana roihuavaan tulipesään. Juna oli jostain syystä pysähtynyt aivan kotini kohdalle, ja ystävälliset veturimiehet kutsuivat minut ajamaan mukanaan 1,5 kilometrin matkan Mantilon asemalle. Kahta kutsua ei totisesti tarvittu, kun olin jo kiivennyt ison koneen hyttiin ja sain istua lämmittäjän paikalle. Elinikäinen kiinnostus rautateihin ja höyryvetureihin tuskin syytti pelkästään tästä tapauksesta, mutta Tv1-veturi sai muistoissa erityisaseman.

Kun tuli tietoon, että Tv1-veturit aiotaan romuttaa, ostin kolmen samanhenkisen kaverin kanssa numerolla 933 kulkeneen yksilön säilytettäväksi. Se on Tampellan vuonna 1938 valmistama. Halusimme, ettei sarja kokonaan häviäisi niin kuin Valtionrautateiden (VR) monelle varhaisemmalle veturisarjalle oli käynyt. Pääsimme valitsemaan VR:n insinöörin Eero

Söderqvistin avustuksella parhaassa mahdollisessa kunnossa olleen yksilön. 933:lle oli vuonna 1969 tehty täyskorjaus, minkä jälkeen sillä oli ajettu omin konein vain 272 km! Kahdeksan vuoden ulkosäilytys oli kuitenkin ruostesuoja-aineista huolimatta tehnyt pahaa jälkeä veturin pinnoilla.

933 muutti Toijalaan

Veturille löytyi säilytyspaikka Toijalan veturitallissa vuonna 1978. Sen tiloissa aloitti myöhemmin Toijalan veturimuseo, jonka koelmiin veturimme liitettiin. Tallissa sitä oli hyvä kunnostaa. Museon avajaisiin mennessä vuonna 1985 ulkopinnat oli saatu auttavan siisteiksi. Oli hiekkapuhallettu, maalattu, korjattu hytin katto, uusittu lahonneita puuosia jne. Työelämän vaatimukset ja muut kiireet eivät aina jättäneet omistajaportukalle kovin paljon aikaa veturin kanssa askarteluun.

Kului vielä kymmenen vuotta ennen kuin veturi oli saatu ulkonäöltään kaikin puolin siistiksi ja alkuperäiseen asuunsa, niin ulkoa kuin sisältä. Siitä oli tullut veturimuseon näyttävä ja suosittu vetonaula. Museon taustayhteisön Museoveturiseura ry:n jäsenistöä on kiittäminen talkooavusta kunnostustyön eri vaiheissa.

Veturin säilyminen oli vuonna 1977 sen ostajien päätavoite. Mielessä tosin liikkui toive, että kone vielä joskus heräisi henkiin, liikkuisi savuten ja höyryten. Ajatus ratkaisevasta askeleesta syntyi pari vuotta sitten. Kaksi alkuperäisistä omistajista oli luopunut, mutta saimme joukkoomme mm. Jokioisten museorautatien höyryvetureita vuosikaudet huoltaneen Juha-Pekka Viitasen.

Veturin lukuisat venttiilit ja varustimet tarkastettiin ja tiivisteet uusittiin. Höyryveturin ulkonäköä hallitseva pitkä lieriö on höyrykattila. Siinä keitetään vettä paineiseksi höyryksi, jonka voimin kuluneuvon pyöriin kytketty höyrykone toimii. Kattilassa vallitsevan paineen (12 bar) ja suuren kuumen vesimäärän takia huonokuntoinen kattila saattaisi räjähtää hyvin

tuhoisin seurauksin. Sen vuoksi höyrykattilat ovat viranomaisten valvonnassa ja ne pitää määräjain tarkastaa.

Kokeilu onnistui

933:n kattilan tarkastusta alettiin valmistella elokuussa 2013. Kun kylmällä vedellä kokonaan täytetty kattila oli todettu ylipainekokeessa (16 bar) tiiviiksi, voitiin kokeilua painelaitetarkastajan suostumuksella jatkaa. Ylimääräinen vesi laskettiin ulos, jotta kattilan yläosaan tuli asianmukainen höyrytila, ja tulipesään sytytettiin tuli ensimmäisen kerran 44 vuoteen. Usean tunnin lämmityksen jälkeen kattilan tuhansien litrojen vesimäärä alkoi kiehua ja paineen annettiin nousta riittäväksi erinäisten varustimien toiminnan kokeiluun. Koska kaikki onnistui, voidaan luottavaisesti odottaa, että kattila läpäisee virallisen tarkastuksen, joka on tarkoitus teettää keväällä 2014.

Tulen annettiin sitten hiipua tulipesässä. Ennen veturin palauttamista takaisin talliinsa päätettiin kokeilla varovaisesti sen höyrykoneenkin toimintaa museon hallinnassa olevalla lyhyellä raiteella. Hetki oli sykähdyttävä: kone he-

räsi eloon ja liikkui höyrypilvien saattamana. (Höyry tuli ns. ulospuhallusventtiileistä, jotka pidettiin tarkoituksella auki, jotta kylmiin sylintereihin tiivistyvä vesi poistuisi.)

Päivä oli 3.9.2013, tasan 36 vuotta sen jälkeen, kun olin käynyt juuri ostettua veturia katsomassa Kumisevan asevarikossa Haapajärvellä. Itse olin silloin 36-vuotias, nyt 72. Puoli ihmisikää oli hankkeeseen mennyt! Asiasta tietävien mukaan oli kulunut sattu-malta myös tasan 44 vuotta siitä, kun se oli viimeksi liikkunut omin konein Joensuussa.

Ensi kesänä on tarkoitus saada veturi hyväksytyksi myös virallisessa liikennekelpoistarkastuksessa (mm. jarrut). Tarkempia suunnitelmia siitä, milloin 933 voisi liikkua ”täyttä höyryä” valtion raiteilla, ei vielä ole.

Teksti: Heikki Kellomäki

Sivun 14 kuvassa veturivanhuksen niveliä verrytellään 44 vuoden tauon jälkeen. Kuvaja Juuso Hyvärinen. Lisää veturikuvia on nähtävänä sukuseuran kotisivuilla www.saunalahti.fi/vaissins.

Faktoja Tv1-veturista

Valmistettiin vuosina 1917-1944 yhteensä 142 kpl (VR:n toiseksi runsaslukuisin höyryveturisarja)

Pituus 17,8 m, massa 97 tonnia.

Suurin jatkuvasti käytettävissä ollut teho:

845 kW 55 km/h nopeudella kivihiiliä poltettaessa

625 kW 45 km/h nopeudella halkoja poltettaessa

lyhytaikainen teho suurempi ja polttoaineesta riippumaton

Suurin vetovoima 100 kilonewtonia

Suurin sallittu nopeus 60 km/h (VR rajoitti taloudellisuussyistä todellista huippunopeutta pienemmäksi.)

Polttoaine- ja vesisäiliöt tenderissä (veturin hytin takana)

13 pinokuutiometriä 0,5 m koivuhalkoja tai 5 tonnia kivihiiliä

16 kuutiometriä vettä

Polttoaine riitti yleensä ainakin 100 km ajoon, mutta olosuhteista riippuen lisävettä voi joutua ottamaan aikaisemmin. Vesitorneja olikin ratavarsilla muutaman kymmenen kilometrin välein.

Lisätietoja: [http://fi.wikipedia.org/wiki/Tv1_\(höyryveturi\)](http://fi.wikipedia.org/wiki/Tv1_(höyryveturi)), <http://yhdistykset-akaa.fi/veturimuseo/museoveturiseura.html>, www.youtube.com/watch?v=TzZ68irfBMk

Orkidean hurmaa ja muuta huonekasvien kertomaa

Varsinkin ennen huonekasvit tulivat monesti koteihin pistokkaina naapureilta tai sukulaisilta ja niitä vaalittiin pitkäänkin. Waissi-lehteen ja sukuseuran kotisivuille olisi kiva saada sukulaisten tarinoita huonekasveista ja niiden tulosta koteihin. Tässä pari esimerkkiä. Kerrohan sinäkin omasi!

Kohtalonköynnös

Minun kohtaloni oli päätyä 15 sentin räpäleenä Ylöjärvelle Mäenpään Sirkan ikkunalaudalle.

Oli äitienpäivä vuonna 1991 ja tuojana emäntäni Sirkan nuorempi poika. Ensivaikutelma oli, että hyvään hoitoon olen päässyt. Olen muuten alun perin kotoisin trooppisesta Länsi-Afrikasta. Kukaan ei siis varmaan kummastele sitä, että aluksi olo tuntui hieman kolealta ja epävarmalta, varsinkin kun koristeenani oli tuolloin vain yksi vaatimaton kukkaterttu.

Niinpä päätin, että yritän ainakin omalta osaltani käyttäytyä kiitettävästi ja palkita Sirkan uurastuksen niin hyvin kuin pystyn. Aika hyvin olen tainnut siinä onnistua, sillä yleensä kyläilijät rientävät ensimmäisenä ihailemaan muhkeaa olemustani. Taitavat jotkut olla vähän kateellisiäkin, ainakin jos sattuvat paikalle elo-tammikuun välillä, jolloin kukoistan parhaimmillani. Silloin olemukseni valtaavat lukuisat punavalkoiset kukat, jotka muuttavat tylsän yleisvihreän sävyni loistavan valkeaksi.

Englantilaiset kutsuvat meikäläisiä kukintojen vuoksi verta vuotavan sydämen köynnökseksi. Kukani ovat sydämen muotoisia ja, totta tosiaan, veripisaran näköinen ulokehan sieltä työntyy esiin. Täällä Suomessa nimeni on kohtalonköynnös. Onhan niillä nimillä luonteva yhteys: kohtalokas rakkaus saattaa päätyä verta vuotavaan sydämeen.

Juopoksikin minua on mainittu. En kylläkään ahmi muita juomia kuin vettä. Sekin on luonnollista, sillä minulla on melkoinen lehtipinta-ala haihuttamassa nestettä. En oikeastaan vaadi mitään erikoista hoitoa, kunhan multani pysyy tasaisen kosteana. Kuivumaan minua ei saisi missään tapauksessa päästää. Siitä saatan pahoittaa mieleni lopullisesti. Keväästä kesään pidän lepokautta enkä kaipaa silloin niin paljon vettä kuin kukoistuskaudellani. Valo on tietenkin tärkeää,

mutta liika suora auringonvalo ei välttämättä tunnu hyvältä.

Kohtalomme Sirkan kanssa tuntuvat kietoutuneen lähtemättömästi yhteen. Kyllä me Einonkin kanssa päivä tai pari pärjäillään, kunhan Eino muistaa sen tärkeimmän – vettä, vettä ja vettä.

Kohtalonköynnöksen tulkkeina toimivat Sirkka Mäenpää ja Risto Vaissi

Kohtalonköynnös on palkinnut uurastuksen.

Kun orkidea silmää iski

Innostuin orkideoista vuosia sitten, kun kuljin tavaratalon kukkaosaston ohi. Sattumoisin pöydälle oli jäänyt yksi perhosorkidea, joka ihan selvästi iski minulle silmää. Koska ulkona oli pakkasta, ajattelin, etten voi ostaa sitä paleltumisen pelossa. Myyjätär kertoi tämän yksilön jääneen edellisviikon Hulluilta päiviltä. Saisin sen edullisesti ja hän voisi pakata sen niin, ettei se palellu kotimatalla. Orkidea muutti meille.

Kukkien lakastuttua, sain odotella kolme vuotta uutta kukintaa. Siitä innostuneena hankin toisen, erivärisen perhosorkidean. Vuorotellen ne sitten kukkivat.

Kun lyhensin tuttavien housut, hän osti minulle kiitokseksi pienen punalehtisen kasvin, jossa oli hennot valkoiset kukat aivan kuin lehdokilla. Tämä viihtyi ja teki poikasia, joita sitten jaoin ruukkuihin. Nyt kukintovarsia oli 10, kun tämä maakämmekkä kukki kolme kuukautta yhdessä perhosten kanssa.

Sain runsaat viisi vuotta sitten vaaleanpunaisen suurikukkaisen perhosorkidean sukuseuramme jäseneltä. Se on kukkinut joka syksy upeita kukkia usean kuukauden ajan.

Jalopuikkokämmekkä puolestaan tuli meille Rekolan kaupasta nimellä Pylväsorkidea. Pari vuotta taas odottelin kukkia, kunnes viime tammikuussa neljä loistavaa kukkaa koristi sen varsia.

Nyt ikkunalaudalla on jalopuikkokämmekän lisäksi seitsemän perhosorkideaa, joista kaksi kukkii, maakämmekät, Katleija Tallinnan tuliaisena ja Vanda ilmajuurineen lasimaljassa.

Harrastukseni on laajentunut niin, että olin viime maaliskuun alussa Orkideayhdistyksen retkellä Tallinnan kasvitieteelliseen puutarhaan. Orkideat houkuttelivat minut maaliskuussa myös Saksaan Dresdenin orkideanäyttelyyn, joka oli hieno. Kolme uutta pikkuista lähti mukaan muovipurkeissa. Lisäksi tuli vierailtua Helsingin Talvipuutarhassa kolmesti kuluneena talvena ihailemassa upeaa Lumikuningatarseinää.

Kukkien kasvattaminen ja kuvaaminen on mukava harrastus. Suosittelen!

Eeva Rantanen

PS. Mielenkiintoista luettavaa aiheesta tarjoaa Musta Orkidea-kirja, ja Janne Aholan kuvakirja Ruisalon orkideoista on aivan upea tietoteos.

Euroopan vuoden Orkideanäyttelyssä, joka järjestettiin maaliskuussa Dresdenissä, oli esillä paikallisten yhdistysten taidokkaasti tekemiä asetelmia.

PIKKU-WAISSI

Vapriikki

Vapriikki on museokeskus Tampereella. Miksi ihmeessä tässä kirjoitetaan jostain tamperelaisesta museosta? No: ensi kesänä sukuseura pitää sukujuhlan ja -kokouksen siellä!

Vapriikissa on paljon erilaisia näyttelyitä. Mikä sinua kiinnostaisi? Katso kuvia!

Aito Kanada-malja on näytteillä Jääkiekkomuseossa. Siellä voit myös kokeilla, ehditkö lämätä maalin ennen kuin maalivahti liikahtaa.

Tehtävä: Mikä joukkue voitti Suomen mestaruuden tänä vuonna?

Tehtävä: Minkä joukkueen olisi pitänyt voittaa Suomen mestaruus? _____

Tätä oravaa ei saa taputella, mutta korvaukseksi Luonnontieteellisessä museossa pääsee silittämään jäniksen turkkia ja katsomaan hirveä silmästä silmään.

Tehtävä: Ylettyykö isäsi katsomaan hirveä silmiin? (Vinkki: hirvi voi kasvaa 2,1 metrin korkuiseksi.)

Aika leikkiä -näyttelyssä voit ihmetellä, millaisilla leluilla äidit, mummut ja isomummut ovat leikkineet (tietysti käpylehmillä, jotka olivat aina jumissa patterin välissä).

Leikkaa irti

Leikkaa irti

ANOMUS

Hyvä äiti/isä/mummu/vaari/muu, mikä _____, (yliviivaa tarpeettomat)

Anon matkaa Tampereelle la 9.8.2014. Viethän minut Vapriikkiin. Tarkemmat matkatoiveeni on eritelty alla.

Haluan mennä junalla.

Haluan mennä sukujuhlaan.

Haluan jäätelön.

Haluan mennä sukukokouksen ajaksi Vapriikin leikkihuoneeseen.

Haluan harjoitella lämäreitä jääkiekkomuseossa.

Haluan käydä perjantaina/sunnuntaina Särkänniemessä (yliviivaa, jos jompikumpi on muka tarpeeton).

Haluan tavata sukulaisia.

Haluan erikoisjäätelön.

Haluan katsella paperinukkeja.

Haluan syöttää hirveä luonnontieteellisessä museossa.

Haluan _____

Haluan _____

Haluan _____

Kesälomakiireideni johdosta pyydän myöntävää vastausta viimeistään alkukesästä.

Ystävällisin terveisin, _____

Tehtävä: Mitä pukua nukke haluaa seuraavaksi sovittaa? Uimapukua / avaruuspukua / sotilaspukua / kansallispukua / naamiaispukua / _____pukua.

Leikkihuone on sisustettu isoilla pehmopalikoilla. Rakennatko linnan vai pommitatko toisten linnat hajalle? Kerrankin palikoita saa heitellä!
Tehtävä: Ota serkku mukaan ja leiki palikkasotaa sukujuhlan jälkeen.

Näyttelyssä tapaat tämän neidin ystävineen.
Tehtävä: Piirrä nukelle uudet vaatteet tai ainakin hattu! Tuo teoksesi sitten sukujuhlan näyttelyyn. Sukujuhlapaikalla on lisää paperinukkeaskartelua, ja ääriiviivakuvia voi tulostaa myös sukuseuran kotisivulta.

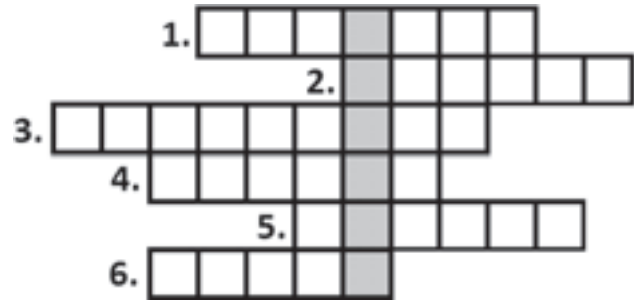
Kuvien lähteet: Paperinukke: Tampereen museot, Reetta Tervakangas. Orava: Tampereen museot, Reetta Tervakangas.

Pikku-Waissin ristikko

Ehditkö jo miettiä, miksi Vapriikki-museolle on annettu niin kummallinen nimi? Siihen ei Pikku-Waissi tiedä vastausta, mutta ristikosta sentään selviää, mitä Vapriikki tarkoittaa.

1. Vapriikin kahvilasta voit ostaa tällaisen kylmän herkun.
2. Missä kuussa sukujuhla on?
3. Mitä Vapriikissa järjestetään elokuussa?
4. Minkä maan malja on Jääkiekkomuseossa?
5. Mistä aineesta tehdään hyvin ohuita nukkeja?
6. Mitä pitkäkorvaista eläintä saa silittää Luonnontieteellisessä museossa?

Tammerkosken teollisuusmaisema

Tammerkoski, Tampereen äiti

Vielä 12 000 vuotta sitten Suomi ja koko Skandinavia olivat mannerjään peitossa. Jää alkoi kuitenkin nopeasti sulaa, ja 9000 vuotta sitten Ancylus-järven aikaan Suomi oli jäästä vapaa. Suuri osa siitä tosin oli veden peittämää. Kun jään paino poistui, alkoi maa nopeasti kohota. Suuret järviaaltaamme kuroutuivat erilleen, mutta virtasivat luoteen suuntaan. Niinpä muinainen Näsijärvi laski Ähtärinjärven kautta Pohjanlahteen. Tuolla suunnalla maan kohoaminen on voimakkainta. Siksi järvien lasku-uomat siirtyivät vähitellen eteläiseen suuntaan. Näin tapahtui myös Näsijärvelle 7 500 vuotta sitten. Tampereen harjumaastoon syntyi puro, joka vähitellen kasvoi ja uursi uomansa kallioperään saakka. Tammerkoski oli syntynyt. Näsijärven pinta laski huomattavasti, mutta onneksi kalliokynnys esti järven tyhjentymisen alapuoliseen Pyhäjärveen. Nykyisin näiden Tampereen suurjärvien korkeusero on 18 metriä.

Kivikauden ihmiset ehkä todistivat tätä valtavaa luonnonnäytelmää. Emme tiedä, millä nimellä he uutta koskea kutsuivat. Nykyisen nimenkin alkuperä ja merkitys ovat hämäriä. Siitä on esitetty toistakymmentä erilaista selitystä. Yleisimmän mukaan se tulisi muinaisen ruotsin kielen sanasta ”damber” eli pato, mutta viimeisin näkemäni uskottava selitys kertoo sen johtuvan vanhasta saamen kielestä. Tampereen seudulla oli vielä keskiajalla saamelaisväestöä.

Tammerkoski tulee dokumentoituun historiaan 1400-luvun oikeuden pöytäkirjoissa. Silloin koskessa oli myllyjä, joista riideltiin. Tietysti siinä oli myös kalapatoja. Vuonna 1546 tiedetään kosken rannoilla olleen 16 taloa, jotka muodostivat Pirkkalan Tammerkosken kylän. 1500-luvulla kosken yli johti silta nykyisen Hämeensillan kohdalla. Tampereen teatterin paikalla oli Pirkkalan nimismiehen Juha Olavinpoika Vainisen virkatalo. Hän on eräs äitini suvun puoleinen esi-isä 17 sukupolven takaa. Juhon poika Erkki

oli nimismiehenä hankalaan nuijasodan (1596-97) aikaan. Koska hän tavallaan edusti vihattua esivaltaa, aikoivat nuijamiehet nuijia hänet hengiltä. Sen esti-vät sillan suojaksi asetetut huovit. Pian nuijamiehille kävi huonosti Nokialla, kuten historiasta tiedämme. 1600-luvulla näille seuduille muodostui maakunnal-linen markkinapaikka.

Hallitsijoiden hurmaaja

Kun aateliset ottivat omistukseensa Tammerkosken seutuja 1600-luvulla, syntyivät Tammerkosken, Ha-tanpään ja Otavalan kartanot. Ruotsin valtiopäivil-lä 1771-72 esitettiin kaupungin perustamista kosken partaille. Kuningas Kustaa III matkasi seudulla ja ihastui paikkaan. Kaupunkia alettiin suunnitella, ja 1.10.1779 kuningas allekirjoitti lopullisesti Tammer-kosken kaupungin perustamisasiakirjan. Kaupunki rakennettiin kosken länsirannalle. Koski oli siihen aikaan Hämeen läänin ja Turun ja Porin läänin raja. Pienestä kylästä tuli vapaakaupunki. Yhä vielä tam-perelaiset juhlivat Kustaa III:n päätöksen muistoksi Tampereen-päivää lokakuun 1. päivänä.

Maastamme tuli osa Venäjän valtakuntaa Suomen sodassa 1808-09. Keisari Aleksanteri I teki laajan Suomen-matkan käyden Tampereella vuonna 1819. Ilmeisesti koski teki häneen suuren vaikutuksen myös mahdollisena teollisuuden tyyssijana. Pian Venäjän hallitus myönsi varoja kaupungin rakentamiseen ja teollistamiseen, ja vuonna 1821 Tampere julistettiin taas vapaakaupungiksi. Vielä toinenkin Venäjän kei-sari kävi Tampereella, nimittäin Aleksanteri II vuon-na 1856. Myös häntä Tammerkoski ja sen rannoille nousseet punatiiliset tehdasrakennukset miellyttivät. Muutenkin hän oli Suomelle suojea hyväksyen Snell-manin aloitteesta suomen kielen maamme toiseksi viralliseksi kieleksi ja valuutaksi Suomen markan.

Vesivoima veti teollisuutta

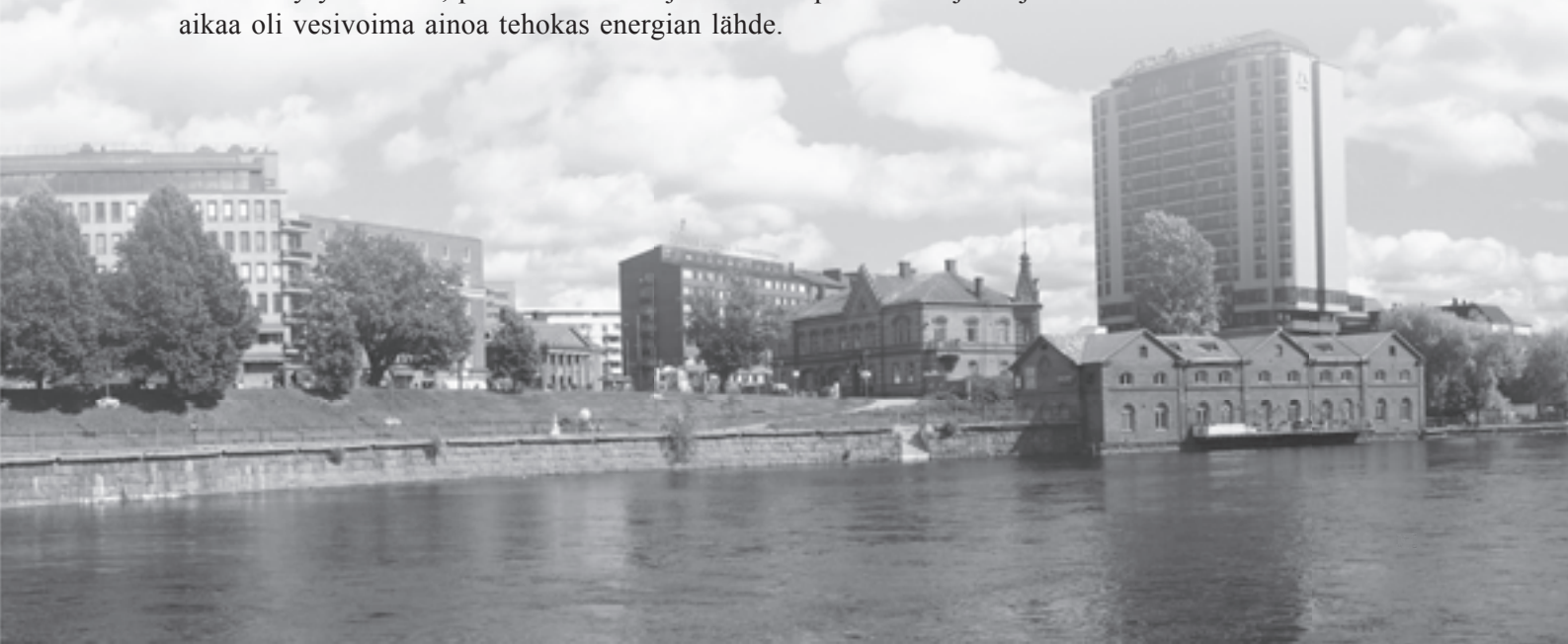
Ennen höyrykoneiden, polttomoottorien ja sähkön aikaa oli vesivoima ainoa tehokas energian lähde.

Villinä virtaava Tammerkoski tarjosi sitä. Alkuaan vesiraitaiden ja turbiinien vesi otettiin koskesta ränne-jä pitkin. Kolme sähkölaitosta patoineen tulivat vasta 1900-luvulla. Niiden teho on 18 megawattia, siis aika vähän esimerkiksi ydinvoimalan tehoon verrattuna. Kosken varren tehtaat nousivat aluksi ulkomaisen tietotaidon ja pääoman turvin. Tampereen teollisuus, joka on siis aina ollut hyvin kansainvälistä, on myös alusta alkaen ollut taloudellisesti epävakasta ja kul-kenut vararikkojen ja omistajien vaihdosten kautta.

Tampereen ensimmäiset tehtaat olivat jo 1700-lu-vulla toimineet viinapolttimo ja lumppupaperitehdas. Alueen teollinen vallankumous alkoi kuitenkin vasta vuonna 1820, kun skottilainen James Finlayson pe-rusti tehtaan kosken yläjuoksulle sen länsirannalle. Aluksi oli tarkoitus tehdä tekstiiliteollisuuden koneita, mutta tehtaasta tulikin vähitellen suuri puuvillatehdas, joka alkoi laajentua seuraavan omistajan Nottbeckin suvun aikoina. 1950-luvulle tultaessa se oli Pohjois-maiden suurin teollisuuslaitos.

Alueelle nousi yhä uusia punatiilisiä rakennuk-sia, muun muassa kuusikerroksinen tehdasrakennus (1836), kehräämö Siperia ja kutomo Plevna. Kutomon tehdassaleihin syttyivät sähkövalot vuonna 1882, en-simmäisinä Pohjoismaissa ja koko Venäjän keisari-kunnassa. Finlaysonin alueen teollinen toiminta on loppunut, mutta se on nykyään monenlaisessa uusio-käytössä. Siellä on toimistoja, ravintoloita ja eloku-vateattereita sekä työläismuseo Werstas. Finlaysonin kirkko on suosittu esimerkiksi hääkirkkona.

Finlaysonista etelään oli aikoinaan Frenckellin paperitehdas, josta on jäljellä tiilinen savupiippu ja toimistokäytössä olevia rakennuksia. Keskustorin eteläpuolella on ainoa vielä toimiva tehdas, Takon kartonkitehdas. Siitä joen alajuoksulle päin on Keh-räsaari, entinen Liljeroosin kehräämö (1871-1983). Takoa vastapäätä oli Tampereen verkatehdas vuosina 1856-1967. Se purettiin 1980-luvulla, jäljelle jäi vain pääkonttori ja värjäämön rakennus kosken rannalla.

Siinä toimii käsi- ja taideteollisuuskeskus Verkaranta. Alueelle rakennettiin Hotelli Ilves ja Koskikeskuksen ostoskeskus.

Tampella

Syvennymme lähemmin tämän vanhan teollisuuslaitoksen historiaan, koska sukukokouksemme on sen alueella Tammerkosken yläjuoksun itäpuolella. Sinne perustettiin jo vuonna 1844 masuuni. Se kuitenkin kannatti huonosti, joten viereen rakennettiin valimo. Vuonna 1856 nämä myytiin Seinäjoen ruukinpatruunalle Wasastjernalle, joka muutti rakennukset konepajaksi. Samaan aikaan varatuomari Adolf Törngren perusti Tammerkosken rannalle pellavatehtaan ja kutomon. Vuonna 1861 teollisuuslaitokset yhdistettiin ruotsinkieliseksi yhtiöksi, josta sittemmin tuli Tampereen Pellava- ja Rauta-Teollisuus Oy, lyhyesti Tampella. Nämä kaksi erilaista teollisuuden alaa toimivat alueella aina vuoteen 1977, jolloin tekstiilitehdas siirtyi kokonaisuudessaan Lapinniemeen.

Tampellan metallipuolen tuotevalikoima on mitava, muun muassa vesiturbiineja, laivoja, puuhio-makoneita ja vetureita. Höyryvetureita Tampella valmisti vuosina 1898-1957 yli 900 kpl. Kilpailija Lokomo Hatanpäällä ylsi 671 veturiin, joista osa oli jo dieselvetureita. 1930-luvulta alkaen ja varsinkin sodan aikaan tehtiin armeijalle mm. kranaatinheittämiä ja tykkejä. Loppuaikoina ohjelmaan tulivat myös kallioporakoneet (Tamrock). Toiminta laajeni Tampereen ulkopuolelle esimerkiksi metsäteollisuuteen.

Olisi luullut, että tällainen suuri konserni menestyisi, mutta se kaatui 1990-luvun alun lamaan.

Tampella pilkottiin ja osat myytiin suomalaisille ja ulkomaisille firmoille. Teollinen toiminta tällä 25 hehtaarin alueella loppui.

Alue suunniteltiin uudelleen ja uusia asuintaloja rakennettiin purettujen tilalle. Vanhoja punatiilisiä rakennuksia kosken rannassa sentään säilytettiin. Niinpä edelleen on olemassa vanha sisäänkäynti kelloportteineen, jonka vieressä on Tampereen käräjäoikeus. Takana tekstiilitehtaan rakennuksissa sijaitsee museokeskus Vapriikki.

Satakunnan sillalta pohjoiseen katsottuna on kansallismaisema, joka ikuistettiin Suomen 20 markan seteliin. Tammerkoski ahtautuu siinä Tampellan ja Finlaysonin punatiilisten rakennusten väliin. Ja luontokin kruunaa sen. Koskessa muuten kasvaa lapinvesitähteä jääkauden jäljiltä. Esiintymä oli pitkään ainoa Etelä-Suomessa tunnettu. Sittemmin kasvia on löydetty myös Tampereen eteläisestä Särkijärvestä. Kansallismaisemaa voi katsella myös toisesta suunnasta museoaluetta yhdistävältä Palatsinraitinsillalta.

Vapriikki

Museokeskus Vapriikki on erittäin onnistunut vanhan rakennuskannan säilyttäjä ravintoloinen ja museoinen. Lisäksi on vaihtuvia näyttelyitä. Niistä tunnetuin oli viime vuoden lopulla ollut Kiinan terrakottasotilaiden näyttely, joka kokosi ennätysyleisön. Vapriikissa on myös kulttuuritapahtumia kuten viikoittaisia esitelmää. Auditoriota vuokrataan ulkopuolisille, niinpä sukukokouksemme pidetään siellä.

Aarre Kellomäki

Kuvan lähde: Wikimedia commons, Tiia Monto

SUKUSEURAN TUNNUSTUSPALKINNOT HAETTAVANA

Vaissin sukuseura jakaa elokuun sukukokouksessa noin kymmenen tunnustuspalkintoa lähinnä ammattiin valmistuneille suvun nuorille jäsenille. Näitä apurahoja myönnetään kolmen eri koulutustason (ammattikoulutus, ns. opistotaso ja korkeakoulutaso) tutkinnon suorittaneille. Jaossa voivat tulla kyseeseen myös muunlaiset ansiot, esimerkiksi väitöskirjan julkaiseminen. Ylioppilastutkinto rajataan kuitenkin pois, koska se on nykyisin hyvin yleinen. Jaossa otetaan huomioon edellisen vastaavan haun jälkeiset suoritukset eli

ajan 1.7.2011–30.6.2014 tapahtumat. Apurahan saaminen ei edellytä sukuseuran jäsenyyttä.

Apurahoja tulee hakea tai ehdottaa 10.7.2014 mennessä. Vapaamuotoiset hakemukset tai ehdotukset lähetetään puheenjohtaja Aarre Kellomäelle (Tapulintie 16 as 6, 36200 Kangasala, p. 050 564 8785, sähköposti aarre.kellomaki@koti.fimnet.fi). Hakemukseen pitäisi liittää todistusjäljennös tai muuta materiaalia, mikä todistaa suoritetusta tutkinnosta, sekä pankkitili, jolle mahdollinen apuraha voidaan maksaa. Myös muu

opiskelun ja tutkinnon kuvaus on tervetullutta.

Apurahoista päättää hallituksen nimeämä toimikunta. Niitä myönnettäessä pyritään pitkällä aikavälillä tasapuolisuuteen mm. eri sukuhaarojen kesken. On suotavaa, että apurahan saaja on läsnä sukukokouksessa, jotta hänet voidaan esitellä suvulle. Jos hakijoita on kovin paljon, ei apurahoja valitettavasti riitä kaikille.

Vaissin sukuseuran hallitus

Sukujuhlaan Vapriikkiin!

Sukuseuran virallinen sukokokous sekä iloinen ke-sätapahtuma järjestetään Tampereen museokeskus Vapriikissa. Ohjelmaan on varattu runsaasti aikaa museoihin tutustumiselle – onhan museokeskuksessa kaikenlaista jääkiekkomuseosta luonnontieteelliseen museoon. Lauantaina 9.8. pääset kaiken lisäksi jakamaan huvin sukulaistesi kanssa!

Monipuolinen museokeskus

Vapriikin museokeskuksessa Tammerkosken rannalla toimivat Suomen jääkiekkomuseo, Kenkämuseo, Nukkemuseo ja Luonnontieteellinen museo. Pysyvästi näytteillä on paikallisia ja kansainvälisiä innovaatioita, leikkikalujen historiaa, Tampere-näyttely sekä vaikuttava, sisällissodan ratkaisuhetkiä käsittelevä Tampere 1918 -näyttely.

Vaihtuvina näyttelyinä sukujuhlan aikaan ovat Afroditen valtakunta, Wetterhoffin kokeilevaa jalkinemuotoilua, Suomen Trikoon Revontuli-mallisto sekä ”Tehrään meistä ny numeroo – vaikuttavia naisia Tampereelta”. Jos lapset päästää Vapriikin leikkihuoneeseen rakentelemaan isoilla pehmopalikoilla, heitä ei saa ulos ennen kuin museo suljetaan.

Afroditen valtakunta – kauneus, rakkaus ja erotiikka antiikin maailmassa kertoo siitä, miten ulkonäkö, rakkaus ja perhe olivat antiikin aikana yhtä tärkeitä kuin nykyäänkin. Voiteita, meikkejä ja parfyymeja ei

säästely, vaan ensi askelista rakkauden polulla yritettiin tehdä mahdollisimman vaivattomia. Näyttelyssä antiikin Kreikan, Rooman, Egyptin ja Mesopotamian naiset ja miehet kaunistautuvat, rakastuvat, nauttivat erotiikasta, menevät naimisiin ja saavat lapsia. Esillä on 300 esinettä Alankomaiden kansallismuseon kokoelmista.

Ota mukaan oma älypuhelimesi tai tablettisi sekä kuulokkeet, niin voit kuunnella Vapriikin opastusnauhoitteita omilla laitteillasi. Opastuksia varten Vapriikissa on WLAN-verkko, jonka tunnukset saa infosta. Infosta voi lainata myös laitteita opastuksen kuuntelemiseen.

Ajantasaiset tiedot Vapriikin näyttelyistä ja pääsymaksuista löydät sivulta www.vapriikki.fi.

Muuta koettavaa Tampereella

- Tampereen teatterikesä 4.–10.8., www.teatterikesa.fi
- Särkänniemen elämyspuisto, www.sarkanniemi.fi
- Matkailuinfoa ja tapahtumakalenteri: www.visit-tampere.fi

Kuvan lähde: Wikimedia commons, EijaKristiina

Päivi Lämsä
Lönnrotinkatu 14 D 53
00120 HELSINKI

Port Payé
Finlande
120050
Itella Posti Oy

ECONOMY

Itella Green

Tampere kutsuu sukukokoukseen!

Vaissin sukuseuran sääntömääräinen sukukokous ja -juhla pidetään lauantaina 9. elokuuta 2014 Tampereella museokeskus Vapriikissa. Osoite on Alaverstaanraitti 5, 33100 Tampere. Kokouspaikkana on Vapriikin auditorio. Sukukokouksessa käsitellään yhdistyksen sääntöjen pykälien 9-12 mukaiset asiat. Yksityiskohtainen kokousohjelma liitteeseen jaetaan tilaisuudessa.

Vaissin sukuseuran hallitus

Tervetuloa!

Päivän ohjelma lauantaina 9.8.

11	Ilmoittautuminen ja kahvit
12–13	Sääntömääräinen sukukokous; lapsille muuta ohjelmaa
13–14	Lounas omakustanteisesti Vapriikin museoravintola Valssissa
14	Sukujuhla
15:30	Opastettu kierros, n. 1 h; museon pääsymaksun maksaneille
16:30–18	Vapriikki auki, omatoimista tutustumista sukulaisten seurassa

Sukujuhlaan ei ole pääsymaksua, mutta tarjoiluiden vuoksi pyydämme ilmoittautumaan Riitta Saluselle, riitta.salunen@gmail.com, p. 050 362 8298, torstaihin 31.7. mennessä. Vapriikin pääsymaksun jokainen maksaa itse, jos haluaa tutustua museoon. Myös lounas on omakustanteinen. Lehden mennessä painoon Vapriikin pääsymaksut olivat 9 eur/aikuinen, 3 eur/lapsi, 7 eur/eläkeläinen, työtön, varusmies, siviilipalvelusmies sekä perhelippu (2+4) 20 eur.

Lapset huomio! Piirtäkää Pikku-Waississa olevalle paperinukelle uudet vaatteet ja tuokaa ne sukujuhlaan. Lisää piirtopohjia voi tulostaa sukuseuran kotisivuilta. Sukujuhlan yhteydessä järjestetään paperinukkien muotinäyttely.

Saapuminen

Vapriikin osoite on Alaverstaanraitti 5, Tampere. Pihassa on rajoitetusti pysäköintipaikkoja. Suosittelemme käyttämään lähiseudun pysäköintitaloja (P-Pellavan Parkki, P-Plevna, P-Anttila). Invapysäköintiin saa lupalapun museon lipunmyynnistä. Lisätietoja pysäköinnistä löytyy www.finnpark.fi.

Jos saavut omalla autolla, mutta et halua ajaa Tampereen keskustassa, voit jättää auton kaupungin laidalle ja jatkaa siitä kaupungin bussilla. Etelästä: Ikean parkkipaikka; bussi 5 keskusta. Idästä: Koilliskeskus; bussit 1, 8, 28, 29, 90. Lännessä: Lielahden kauppakeskukset; bussit 28, 3, 21, 27. Suoraan pohjoisesta saapuville suosittelemme Mustalahden vierasvenesatamaa. Rautatie- ja linja-autoasemilta on Vapriikkiin reilun kilometrin kävelymatka. Bussilinjat kannattaa vielä tarkistaa Tampereen joukkoliikenteen sivuilta (joukkoliikenne.tamper.fi), koska linjanumerointi on vaihtumassa kesällä. Kertalippu maksaa 2,60 eur.

Vapriikin kaikkiin tiloihin on esteetön kulku. Infosta voi lainata lastenrattaita ja pyörätuolia museokäynnin ajaksi. Auditoriossa (sukukokous ja -juhla) on kaksi pyörätuolipaikkaa.